

Asia: VN/33963/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten uudistaminen

Katsomme, että esitysluonnos kaventaa kotoutumista ja kielitaitoa edistäviä koulutuksia liiaksi työvoimapolitiittiseksi koulutukseksi ja purkaa vapaan sivistystyön oppilaitosten lakisääteisen roolin kotoutumiskoulutuksessa. Tämä heikentää kotoutumisen kokonaisvaltaisuutta ja sulkee osan maahan muuttaneista koulutuksen ulkopuolelle. Tämän kokonaisuuden seurauksena alueellinen eriarvoisuus kasvaa, koulutuspolut katkeavat, kansanopistojen kokonaistoiminta vaarantuu ja kuntien vastuu kasvaa ilman tosiasiallisia edellytyksiä.

Esitämme, että:

vapaan sivistystyön oppilaitosten tehtävä maahan muuttaneiden koulutuksessa säilytetään osana vapaata sivistystyötä koskevaa lainsäädäntöä ja määritellään selkeästi työvoimakoulutusta täydentäväksi,

laissa kotoutumisen edistämisestä (§26) viitataan vapaan sivistystyön lakiin, jotta koulutusjärjestelmään kuuluva omaehtoinen koulutuspolku turvataan,

kotoutumissuunnitelmaan sisältyvää täydentävää kieli- ja lukutaitokoulutusta tuetaan jatkossakin omaehtoisina opintoina.

Luku- ja kirjoitustaidon koulutus sekä aikuisten perusopetuksen alkuvaihe ovat arjessa toimimisen ja yhteiskuntaan osallistumisen edellytys. Näitä koulutuksia ei tule tarkastella ensisijaisesti työvoimapolitiittisina, vaan koulutuspolitiittisina ja sivistyksellisinä perusoikeuksina.

Kotoutumisen edistämisen rahoituksen säästöt

Esityksessä ehdotetut säästöt vaarantavat kotoutumiskoulutuksen jatkuvuuden ja saavutettavuuden. Kyse ei ole vain menosäästöistä, vaan koulutusjärjestelmään kuuluvan

kotoutumiskoulutuksen rahoitusjärjestelmän purkamisesta, mikä kohdistuu suoraan vapaan sivistystyön oppilaitoksiin.

Esitämme, että:

vapaan sivistystyön momentilla (29.10.31) säilytetään osa (noin 6 milj. euroa) nykyisestä kotoutumis- ja lukutaitokoulutuksen rahoituksesta ja

rahoitus kohdennetaan momentin sisällä suoriteperustaisesti, jotta koulutuksen jatkuvuus ja saavutettavuus voidaan turvata sekä säädösmuutoksen pahimmat vaikutukset välttää.

Lisäksi ehdotamme, että esitykseen tulee sisällyttää riittävä siirtymäaika, jotta keskeneräiset opinnot voidaan suorittaa loppuun ja oppilaitokset voivat sopeuttaa toimintaansa hallitusti.

Kotoutumisen tavoitteet ja velvoittavuuden lisääminen

Esityksessä kotoutumisen tavoitteet määrittyvät ensisijaisesti työllisyyden näkökulmasta. Kotoutuminen on kuitenkin laaja-alainen prosessi, joka koskee myös lapsia, nuoria, perheitä, ikääntyneitä ja erityistä tukea tarvitsevia. Kaikkien kotoutujien ensisijainen tavoite ei ole välitön työllistyminen.

Laajasalon opisto esittää, että:

kotoutumisen tavoitteissa huomioidaan kielitaito, perustaidot, yhteiskuntavalmiudet ja osallisuus, ei ainoastaan työllistyminen,

aikuisten perusopetukseen osallistumista koskeva ikärajaus poistetaan, koska se kaventaa sivistyksellisiä oikeuksia ja on luonteeltaan syrjivä,

oppivelvollisten mahdollisuuksia tarkoituksenmukaisesti kotoutumis- ja lukutaitokoulutuksen polkuihin ei heikennetä.

Alkuvaiheen palveluprosessin muutokset

Pidämme tärkeänä, että alkuvaiheen osaamisen ja palvelutarpeen arviointi sekä kotoutumissuunnitelma ohjaavat kotoutujan tarkoituksenmukaisimmalle koulutuspolulle. Ohjauksen tehostaminen ei kuitenkaan ole riittävää, jos koulutustarjontaa kavennetaan tai koulutusjärjestelmästä poistetaan toimivia koulutusmuotoja.

Esitämme, että:

vapaan sivistystyön oppilaitosten tarjoama koulutus säilyy osana kotoutumisen palvelukokonaisuutta myös alkuvaiheen jälkeen,

kotoutumissuunnitelmaan voidaan sisällyttää vapaan sivistystyön omaehtoisia kieli-, lukutaito- ja perustaitokoulutuksia.

Muut huomiot

Katsomme, että hallituksen esitysluonnosta tulee muuttaa olennaisesti ennen eduskuntakäsittelyä. Vapaan sivistystyön lakisääteinen rooli kotoutumisessa, monituottajamalli, omaehtoinen koulutus ja rahoituksen jatkuvuus ovat edellytys kotoutumisen onnistumiselle, koulutuksen saavutettavuudelle ja alueelliselle yhdenvertaisuudelle.

Laajasalon opiston toiminnasta 25 % liittyy kotoutumis- tai perustaitokoulutukseen. Koulutuksiimme hakeutuu työttömiä ja työllisiä maahan muuttaneita, kotoutujia ja kotoutumisajan ylittäneitä. Lisäksi koulutuksemme tavoittaa maahan muuttaneita, jotka tarvitsevat luku- ja kirjoitustaidon ja muiden perustaitojen vahvistamista selviytyäkseen suomalaisen yhteiskunnan asettamista haasteista opiskelulle, työssäkäynnille sekä arjen toiminnoille.

Laajasalon opistolla on lähes 20 vuoden kokemus kotoutumis- ja kielikoulutuksen järjestämisestä ja kehittämisestä, ja tähän työhön on investoitu merkittävästi. Opiston pitkäaikainen henkilökunta on kehittänyt opetusmenetelmiä ja toimintatapoja erilaisista taustoista ja elämäntilanteista tulevien opiskelijoiden tarpeita vastaavaksi. Suomen kielen opetus on nykyisellään korkeatasoista, käytännönläheistä, työelämään suuntaavaa ja tuloksellista. Oppimisympäristö on yhteisöllinen ja tarjoaa maahan muuttaneille mahdollisuuden saada ystäviä, kokea yhteenkuuluvuuden tunnetta, toimia osana oppimisyhteisöä ja kasvaa ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan ja kotoutumisestaan myös opintojen päätyttyä. Opistossa on vahvaa osaamista luku- ja kirjoitustaidon ja muiden perustaitojen opettamisesta aikuisille maahan muuttaneille sekä esimerkiksi s2-oppijoiden kielitaidon kehittymisen tukemisesta ammatillisen koulutuksen aikana. Laajasalon opiston koulutusten laatu ja vaikuttavuus tunnustetaan sekä työllisyyspalveluissa että opiskelijoiden keskuudessa, mistä kertovat toimiva ohjauspalveluyhteistyö ja runsaat hakijamäärät.

Laajasalon opiston koulutustarjonta suunnitellaan yhteistyössä työllisyyspalvelujen kanssa siten, että kurssit täydentävät alueen koulutustarjontaa niiltä osin, kun työvoimakoulutuksena järjestettävä koulutus ei pysty vastaamaan kysyntään. Vuonna 2022 Laajasalon opisto kykeni nopeasti järjestämään Ukrainasta sotaa paenneille koulutusta, sillä opistolla oli valmiiksi osaavaa henkilöstöä ja hyvät yhteydet ukrainalaisia avustaneisiin viranomaisiin ja kansalaisjärjestöihin. Vuosien työn tuloksena syntynyt maahan muuttaneiden kouluttamiseen liittyvä erityisosaaminen ja kyky reagoida nopeisiin koulutustarpeisiin vaarantuisi, jos tehtävä ja rahoitus puretaan vapaan sivistystyön laista.

Edellä esitetyin perustein oppilaitos katsoo, että hallituksen esitysluonnosta tulee muuttaa olennaisesti ennen eduskuntakäsittelyä siten, että vapaan sivistystyön lakisääteinen rooli kotoutumisessa, koulutuksen monimuotoisuus ja rahoituksen jatkuvuus turvataan.

Virtanen Janne
Laajasalon opiston säätiö sr